

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 13/3 2024 s. 1180-1195, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**HÜSEYİN HÜSNÜ CIRITLI'NIN TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SÜRECİ
VE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ***

Önder KORKMAZ**

Mustafa GÜÇLÜ***

Geliş Tarihi: 28 Mayıs 2024

Kabul Tarihi: 31 Ağustos 2024

Öz

Türkiye'de eğitim politikalarının şekillenmesinde dönemin düşünürlerinin ve eğitimcilerinin önemli etkileri olmuştur. Bu düşünür ve eğitimcilerden birisi de uzun yıllar Gazi Eğitim Enstitüsünde ve Millî Eğitim Bakanlığında görev yapmış olan Hüseyin Hüsnü Cırtlı'dır. Bu araştırmanın amacı Cırtlı'nın Türkiye'de öğretmen yetiştirme süreci ve öğretmenlik mesleği ile ilgili görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırma belge inceleme yöntemiyle yürütülmüş ve verilerin çözümlenmesi için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, eğitimin millî olması, öğretmen yetiştirme sürecinde Millî Eğitim Bakanlığının söz hakkının olması, ülke genelinde öğretmen yetiştirme konusunda iş birliği yapılması ve standartlar belirlenmesi, öğretmenlerin özel nitelikler taşıması, hizmet içinde eğitimin önemli hâle gelmesi ve öğrencilerin öğrenmelerinde öğretmen etkeninin önemi gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hüseyin Hüsnü Cırtlı, öğretmen, eğitim tarihi, öğretmen yetiştirme, öğretmenlik mesleği

**HÜSEYİN HÜSNÜ CIRITLI'S VIEWS ON TEACHER TRAINING
PROCESS AND TEACHING PROFESSION IN TÜRKİYE**

Abstract

Thinkers and educators of the period had important influences on the shaping of educational policies in Turkey. One of these thinkers and educators is Hüseyin Hüsnü Cırtlı, who worked at Gazi Education Institute and Ministry of National Education for many years. The aim of this study is to reveal Cırtlı's views on teacher training process and teaching profession in Turkey. The research was conducted by document analysis method and content analysis technique was used to analyze the data. As a result of the research, it was concluded that education should be national, the Ministry of National Education should have a say in the teacher training process, there should be cooperation in teacher training across the country and standards should be set, teachers should have special qualifications, in-service training should become important and the importance of the teacher factor in students' learning.

* Bu makale, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yürütülmekte olan "Hüseyin Hüsnü Cırtlı'nın Hayatı, Eserleri ve Eğitim Görüşleri" başlıklı Doktora tezinden üretilmiştir.

** Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi, onderkorkmaz33@hotmail.com

*** Prof. Dr.; Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mguclu@erciyes.edu.tr

Keywords: Hüseyin Hüsnü Cırıtlı, teacher, history of education, teacher training, teaching profession.

Giriş

Dünyada meydana gelen değişim ve gelişmeler, toplumları değişen dünya şartlarına uyum sağlamaya zorlamaktadır. Bu nedenle toplumlar, bilim ve teknoloji başta olmak üzere dünyada meydana gelen değişim ve gelişmelere hazırlıklı olmalıdırlar. Bireylerin hem kendi toplumuna hem de gelişen ve değişen dünyaya hazırlanmasında eğitim sistemine önemli görevler düşmektedir. Eğitim sisteminin en önemli öğelerinden birisi de öğretmendir. Türkiye’de öğretmen yetiştirme, uzun yıllar tartışma konusu olmuş hâlen de güncelliğini koruyan bir konudur. Bu bağlamda, öğretmenlerin yetiştirilmesi ve öğretmenlik mesleği ile ilgili tarihi sürecin iyi analiz edilmesinin öğretmenlik mesleğinin gelişimi açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Öğretmenlik mesleği, öğretmen yetiştirme, öğretmenin önemi ve öğretmenin rolleri tüm toplumlarda güncelliğini koruyan konulardır. 21. yüzyılda öğretmenliğin giderek önem kazanması nedeniyle başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok gelişmiş ülke öğretmen yetiştirme sistemini sorgulamaya başlamış ve öğretmen yetiştirmede reform girişimlerinde bulunmuşlardır. Toplumda öğretmenlerin statüsünü belirleyen etkenlerin; öğretmenlerin yetişmesi, atanma ve ekonomik koşulları olduğu görülmektedir (Baskan, 2001, s. 16).

Eğitim sisteminin en önemli öğelerinden birisi öğretmendir. Başka bir ifadeyle eğitim sisteminin başarısı ile öğretmenin niteliği arasında yakın bir ilişki vardır. Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin gelişimi ile ilgili uzun bir deneyimin bulunduğu görülmektedir. Türkiye’de öğretmen yetiştirme konusunda Cumhuriyet Dönemi’nde önemli gelişmeler olmuştur. Ancak Cumhuriyet öncesi dönem incelendiğinde de Fatih Sultan Mehmet Dönemi’ne kadar uzanan öğretmen yetiştirme çalışmalarının olduğu söylenebilir. Fatih Sultan Mehmet, Ayasofya ve Eyüp Medreselerinde Sıbyan Mekteplerinde muallimlik yapacaklar için genel medreselerden farklı bir program öngörmüştür. Bu program incelendiğinde, Fatih Sultan Mehmet’in öğretmen yetiştirme programlarını, alan özelliklerine göre ilk defa düzenleyen bir program yapıcı olduğu görülmektedir (Akyüz, 2016, s. 93). Bazı eğitim tarihçilerine göre Türkiye’de öğretmen yetiştirmenin kökeni Fatih Sultan Mehmet Dönemi’ne kadar dayansa da bu konudaki asıl önemli gelişmeler 16 Mart 1848 tarihinde Darulmuallimin-i Rüştîyenin açılmasından sonra başlamaktadır (Başaran ve Çinkır, 2013, s. 176).

Ülkemizde Tanzimat Dönemi’nden Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun yasalaşmasına kadar olan süreçte öğretmen yetiştiren kurumların, öğretmen yetiştirmenin gelişim evreleri açısından kronolojik sıraya göre dört grupta değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu okullar, orta öğretmen okulları, ilk öğretmen okulları, yüksek öğretmen okulları ve özel ve mesleki öğretmen okullarıdır (Unat, 1964, s. 30). 19. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı’da toplum içinde eğitimin önemine inanılmaya başlanması, ülkenin her tarafında okulların açılmasına neden olmuştur. Bu durum 1950’li yıllara kadar varlığını devam ettirecek olan öğretmen açığı sorununu gündeme getirmiş, bu sorunun çözümü için de farklı arayışlara girilmiştir (Ergün, 1987, s. 12).

Eğitim sorunlarının tartışılması henüz Cumhuriyet kurulmadan önce 15 Temmuz 1921 yılında Ankara’da toplanan Maarif Kongresi ile başlamıştır (Binbaşıoğlu, 2014, s. 372).

Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde, eğitim konusunda en fazla önem verilen konulardan birisi de öğretmen yetiştirme alanında olmuştur. Bunun için çok sayıda nitelikli öğretmen yetiştiren okullar açılmıştır (Şeren, 2008, s. 209; Başaran ve Çınkır, 2013, s. 177; Sönmez, 2019, s. 39). Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusun büyük kısmının köylerde oturması ve bu köylerde yeterli okul ve öğretmen olmaması gibi nedenlerle eğitim sorunları âdeta köy eğitimi sorunu hâline gelmiş, köylere öğretmen yetiştirme konusunda farklı arayışlara girilmiştir (Binbaşıoğlu, 2014, s. 376). Bu kapsamda, yasal düzenlemelerle de öğretmen yetiştirme sürecine yön verilmeye çalışılmıştır.

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu kapsamında iki yıllık eğitim enstitülerinin açılması kararlaştırılmış ve bu kapsamda 1974-1975 öğretim yılından itibaren iki yıllık Eğitim Enstitüleri açılmıştır. Böylelikle ilkokullara öğretmen yetiştirme de dâhil olmak üzere öğretmen yetiştirme yükseköğrenim düzeyinde ele alınmıştır (YÖK, 2007, s. 29). 2022 yılında yasalardan Öğretmenlik Meslek Kanunu ile öğretmenlik mesleği, öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi, aday öğretmenlik ve öğretmenlik kariyer basamakları konularında yeniden düzenlemeler yapılmıştır (T.C. Resmî Gazete, 14 Şubat 2022, sayı: 7354).

Toplumların geleceğe yönelik başarılı planlama yapabilmeleri, geçmişlerine ilişkin olay ve olguları sebep ve sonuçlarıyla doğru bir şekilde analiz edebilmelerine bağlıdır. Bu nedenle, toplumların geleceğe yönelik bir planlama yapmadan önce kendi tarihsel gelişimlerini iyi analiz etmesi gerekmektedir. Eğitim teorisi ve uygulamaları açısından da eğitim tarihinin iyi bilinmesinin çok sayıda yararı bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle geçmişteki eğitim anlayış ve uygulamalarının iyi bir şekilde analiz edilmesi, eğitim konusunda geleceğe yönelik sağlıklı bir planlama yapılabilmesi için son derece önemlidir.

Türk eğitim tarihi alanında araştırmaların yapılması, Türk eğitim tarihinin öğrenilmesi, öğretim faaliyetleri içerisinde yer alan eğitimciler, öğretmenler, öğretmen adayları ve eğitim politikalarını belirleyenler için çok önemlidir. Türk eğitim tarihi konusunda bilgi sahibi olunmadan, yalnızca güncel eğitim yaklaşımları ve uygulamaları ile eğitim bilimleri anlaşılabilir, eğitimin gelişimine de katkıda bulunulamaz. Bu bağlamda, geçmişte yaşanan mutlu günlerin ve bazen de yaşanan felaketlerin eğitimsel nedenlerinin bilinmesi, günümüz için ders çıkarılmasına olanak sağlar. Türk eğitim tarihinin büyük bir bölümü, eğitim ve öğretimin en önemli ögesi olan öğretmenin meslek tarihidir. Türkiye'de öğretmenlik mesleği ile ilgili sorunların belirlenmesi ve giderilmesinde eğitim tarihi ile ilgili çalışmalardan yararlanılması beklenmektedir. Bu nedenle, öğretmenlik mesleği ile ilgili sorunların çözebilmesi için Türk eğitim tarihinin iyi bilinmesi gerekmektedir (Akyüz, 2016, s. 4).

Eğitim tarihi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, dönemin düşünürlerinin eğitim düşüncesinin belirlenmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu düşünür ve eğitimcilerden birisi de Hüseyin Hüsnü Cırıtlı'dır. 1911 yılında doğan ve 2009 yılında vefat eden Cırıtlı, genel olarak eğitim alanında, özellikle de öğretmen yetiştirme konusunda yaptığı çalışmalarla eğitim bilimleri alanına çok büyük katkılar sağlamanın yanında, Cumhuriyet Dönemi öğretmen yetiştirme tarihinin yakın tanığı konumundadır. Hem Gazi Eğitim Enstitüsünde hem de Millî Eğitim Bakanlığında yürüttüğü görevler nedeniyle öğretmen yetiştirme konusunda büyük bir bilgi birikimine sahip olan Cırıtlı'nın, *Güneşli Mektep Kamu'nun Eğitimi* kitabı ile

birçok makalesinde öğretmen yetiştirme süreci ve öğretmenlik mesleği konusunda görüş ve düşünceleri yer almaktadır (Binbaşıoğlu, 2014, s. 604; Tekişik, 2011, s. 3).

Bu araştırmada, Hüseyin Hüsnü Cırtılı'nın Türkiye'de öğretmen yetiştirme süreci ve öğretmenlik mesleği hakkındaki düşünceleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bu sonuçlarla beraber günümüz öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği sorunlarına ışık tutulması hedeflenmiştir.

1. Araştırmanın Amacı

Türkiye'de eğitim politikalarının şekillenmesinde dönemin düşünürlerinin ve eğitimcilerinin önemli etkileri olmuştur. Bu düşünür ve eğitimcilerden birisi de Gazi Eğitim Enstitüsünde ve Millî Eğitim Bakanlığında görev yapmış ve eğitim alanında birçok makale ve kitap yazmış olan Hüseyin Hüsnü Cırtılı'dır. Bu araştırmanın amacı, Hüseyin Hüsnü Cırtılı'nın yazdığı makalelerinden ve kitaplarından hareketle, Türkiye'de öğretmen yetiştirme süreci ve öğretmenlik mesleği ile ilgili görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu amaç çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Hüseyin Hüsnü Cırtılı'nın Türkiye'de öğretmen yetiştirme süreci ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. Hüseyin Hüsnü Cırtılı'nın Türkiye'de öğretmenlik mesleği ile ilgili görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Hüseyin Hüsnü Cırtılı'nın Türkiye'de öğretmen yetiştirme sürecine ve öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri konulu bu çalışma, nitel bir araştırmadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden belge inceleme yöntemi kullanılmıştır. Belge inceleme, belge ve kayıtlardan veri toplama yöntemidir (Karasar, 2018, s. 229). Belge inceleme, araştırılması amaçlanan olay ve olgularla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 189). Araştırma süresince etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Ayrıca araştırmada belge inceleme yöntemi kullanıldığı için etik kurul iznine ihtiyaç bulunmamaktadır.

2.2. İncelenen Dokümanlar

Nitel araştırma, ilgili alanın yakından incelenmesini ve mümkün ise ilk elden veri toplanmasını gerektirir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 195). Literatürde, Hüseyin Hüsnü Cırtılı tarafından yazılmış üç kitap, bir kitap bölümü, biri ortak yazarlı olmak üzere iki kitap çevirisi ve kırk makaleye ulaşılmıştır. Hüseyin Hüsnü Cırtılı tarafından yazılan kitaplar ve makalelerden çalışma kapsamında olanlardan; *Güneşli Mektep Kamu'nun Eğitimi* kitabı ile *Millî Eğitimde Yenilenme Zorunluluğu, Eğitimin Bilimselleşmesi, Millî Eğitimde Gelişmeyi Geciktiren Koşullar, Hıfzırrahman Raşit Öymenin Uğruna Savaşığı Dava, Millî Halk Okulu Modeli, Millî Halk Okuluna Yönelirken, Öğretmen Buhranına Doğru, İlk Öğretmen Okulları Tekrar Ele Alınırken, Maarifte Demokrasi İnkılabı, Maarifte Hürriyet Nizamı, Öğretmende Bulunması Gereken Vasıflarla İlgili Bir Araştırma* isimli makaleleri derinlemesine incelemeye tabi tutulmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Nitel araştırmalarda belge inceleme tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 189). Çalışma kapsamında, Hüseyin Hüsnü Cırtılı tarafından yazılmış olan makaleler ve kitaplar, Millî Kütüphane ve sahaflardan temin edilmiştir. Çalışma, birincil kaynaklara dayandırılmıştır. Çalışma kapsamında olan belgeler, içerik analizi ile incelenmiştir.

İçerik analizinde amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaç doğrultusunda, elde edilen veriler önce kavramsallaştırılır, sonra ortaya çıkan bu kavramlar mantıklı bir şekilde düzenlenerek veriyi açıklayan temalar ve örüntüler saptanır. Bu analizde yapılan temel işlem, benzerlik gösteren verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucuların anlayabileceği şekilde düzenleyerek yorumlamak ve sonuçlara ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 249). Hüseyin Hüsnü Cırtılı tarafından yazılmış kitaplar ve makaleler taranmış, bu kitap ve makaleler içerisinde yer alan benzer veriler öncelikli olarak kavramsallaştırılmış daha sonra ortaya çıkan kavramlardan temalara ulaşılmıştır. Daha sonra alanında uzman olan iki akademisyenden görüş alınmış, alan uzmanlarının görüşleri çerçevesinde bulgulara son şekli verilmiştir. Bu kapsamda, makale ve kitaplarda yer alan kavramlardan, Türkiye’de öğretmen yetiştirme süreci ve öğretmenlik mesleği temaları tespit edilerek derinlemesine incelenmiş, Hüseyin Hüsnü Cırtılı’nın görüşleri ortaya konulmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde Hüseyin Hüsnü Cırtılı’nın yazmış olduğu makale ve kitaplardan hareketle bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları alt problemlere paralel olarak ele alınmıştır.

3.1. Hüseyin Hüsnü Cırtılı’nın Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Süreci ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

Cırtılı, Türkiye’de öğretmen yetiştirme süreci ile ilgili olarak; okulların varoluş süreci, öğretmen okulları, cumhuriyet öncesi ve sonrası öğretmen yetiştirme konusunda yaşanan tartışmalar, Gazi Eğitim Enstitüsünün Türk öğretmen yetiştirme tarihindeki yeri ve önemi, Köy Enstitüleri, öğretmen okullarının gelişimi, öğretmen okullarının sistem yaklaşımı açısından değerlendirilmesi, köye ve şehre ayrı öğretmen yetiştiren kurumlarla ilgili tartışmalar, eğitimin millî olması, öğretmenlerin toplum içerisindeki yeri, öğretmen yetiştiren kurumlara standart konulması, öğretmen yetiştirme sürecinde Millî Eğitim Bakanlığının söz hakkının olması, öğretmen yetiştirme sürecinin üniversite düzeyine yükseltilmesi ve Türkiye’nin öğretmen yetiştirme konusundaki deneyimi gibi konulara değinmiştir.

Okulların varoluş sebebinin sadece okul çağındaki çocukları okutmak olmadığına dikkat çeken Cırtılı (2002, s. 356), okulun görevinin aynı zamanda toplumu yetiştirmek ve çağdaş değerlere göre biçimlendirmek olduğunu belirtmiştir. Devlet, çocukları on sekiz yaşından sonra aydın bir birey olarak topluma kazandırmak için gerekli önlemleri almalıdır. Ona göre, Orta Çağ’dan bu yana okulların kuruluş amacı da bu doğrultudadır (Cırtılı, 2002, s. 356). Reformasyon sürecinin insanların dünyayı olduğu gibi keşfetmeleri anlamına geldiğini belirten Cırtılı (2002, s. 359), Reformdan sonra çağdaş evrensel kültürün hızlı bir şekilde gelişmeye başladığını, Batı toplumlarındaki gelişmenin getirdiği refah düzeyinin diğer toplumları da harekete geçirdiğini,

Osmanlının da kurtuluşu Tanzimat'ta gördüğünü ifade etmiştir. Tanzimat'ın en önemli öğretmen yetiştiren kurumu olan İstanbul Öğretmen Okulunun 1848 yılında bu düşünceyle açıldığını, okulun medresenin içinden ayrılarak mektep adıyla kurumsallaşmasının bugünkü gelişmişliğimizin kaynağı olduğunu ve ayrıca 1891 yılında öğretmen okulunun yüksek bölümünün açılmasıyla da medrese dışında bir üniversite niteliği kazandığını belirtmiştir (Cırtlı, 2002, s. 365).

Eğitimde atılım hareketinin, Cumhuriyetten önce başladığını ancak Cumhuriyetten sonra daha da hızlı gelişerek devam ettiğini belirten Cırtlı (1980, s. 46), 20. yy. ın başlarında Sâti Bey ile İhsan Sungu'nun öncülüğündeki Mülkiyelilerin ve dönemin aydınlarının öğretmen okullarına sahip çıktıklarını (Cırtlı, 1991, s. 8), Sâti Bey'in dönemin en ünlü aydınlarını çevresinde topladığını, İstanbul Öğretmen Okulunun ülkemizde öğretmenlik ülküsünün gelişmesinde ve yayılmasında rolü nedeniyle eğitim tarihimiz açısından övgüye değer bir kurum olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, İstanbul Öğretmen Okulundan yeni yöntem ve görüşlerle mezun olan öğretmenler, ülkenin her yerine yayılarak meslektaşları ile birlikte Millî Eğitime yeni bir ruh vermişlerdir (Cırtlı, 1980, s. 46). Atatürk'ün, Ankara'da her türlü eğitim hareketine kaynak oluşturacak bir orta muallim mektebi açılmasını istediğini belirten Cırtlı (2002, s. 195), başta İhsan Sungu gibi Mülkiyeliler ile Hasan Ali Yücel gibi İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu mezunlarının, İstanbul'da bulunan öğretmen okuluna benzer bir Orta Muallim Mektebi açılmasına karar verdiklerini ifade etmiştir. 1848 yılında İstanbul'da başlayan öğretmen okulu hareketinin, İlhan Sungu ve arkadaşları önderliğinde 1926 yılında Konya'dan Ankara'ya taşındığını, öğretmen okulunun Gazi Eğitim Enstitüsünde ikinci kez üniversite düzeyine ulaştığını, kendisinin de Gazi Eğitim Enstitüsünün ilk öğrencilerinden birisi olduğunu belirtmiştir. Ona göre, birçok kişi Gazi Eğitim Enstitüsünü doğma büyüme Ankaralı olarak düşünmektedir. Ancak o, bunun doğru olmadığını belirterek, Gazi Eğitim Enstitüsünün İstanbul doğumlu (1848) olduğunun altını çizmiştir (Cırtlı, 2002, s. 195).

Öğrenim görmek üzere Türkiye'den yurt dışına gönderilerin eğitim bilimcilerimizden birisi olan Cırtlı (Tekışık, 2011, s. 3), Amerika'da öğrenim gördüğü süreçte elde ettiği deneyimlere de makalelerinde yer vermiştir. Amerika'da derslerde ve yayınlarda dikkatini çeken ilk şeyin, eğitimin artık salt bir düşünme ürünü olmaktan çıkıp bağlantılı olaylar arasında işlev gören bilimsel bir işlem katına çıkması ve olayların istatistiksel bir işlemde geçirilmesi olduğunu belirtmiştir. Amerika'dan dönüp Gazi Eğitim Enstitüsünde göreve başladığında, eğitime bilimsel bir yöntem getirmek amacı doğrultusunda ilk işinin *Eğitim ve Öğretimde Metot* isimli kitabını yayımlamak olduğunu ifade etmiştir (Cırtlı, 2002, s. 266). Cırtlı (1991, s. 10), *Eğitim ve Öğretimde Metot* isimli kitabı hakkında, Fuat Gündüzalp'ın yazdığı kitabında yeni harflerle çıkan ilk yapıt olarak bahsedildiğini belirtmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsünün ülkemize olan katkılarında da değinen Cırtlı (1991, s. 10), Enstitüde bir test bürosunun açıldığını ve üniversiteye giriş sınavlarında kullanılan test uygulamasının burada başladığını, bu test bürosunun önce Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına daha sonra da üniversitelere mal edildiğini ifade etmiştir.

Cırtlı (2002, s. 366), 1940'lı yıllarda Köy Enstitülerinin ve devamında da yüksek bölümünün açılmasıyla öğretmen yetiştirmenin üçüncü kez üniversite düzeyine yükseltildiğini ve geniş kapsamlı üretimli bir eğitim hareketi başladığının altını çizmiştir. Cırtlı (1974a, s. 15),

kendi kuşağının çocukluk döneminde övünerek okudukları Numune Okullarının, Batı örneğinde bir Türk okulu oluşturma çabası olduğunu, 1940'lı yılların Köy Enstitülerinin de benzer bir atılım düşüncesinin uygulaması olduğunu ifade etmiştir. Ona göre çok amaçlı olan bu okullar kısa ömürlü bir okul modeli olarak tarihe karışmıştır (Cırtlı, 1974a, s. 16).

İlk etapta, ilkokul üzerine ortaokul seviyesinde bir eğitim kurumu olarak kurulan öğretmen okullarının, daha sonra lise seviyesinde bir yere konumlandırıldığını belirten Cırtlı (1952, s. 3), o dönem öğretmen okullarının öğrenme özgürlüğüne aykırı bir şekilde kapalı sistem özelliği gösterdiğini belirtmektedir. Ona göre, öğretmen okuluna giren öğrenciler mezun olduktan sonra sadece eğitim enstitülerine devam edebilmiş, dolayısıyla sınırlı bir alanda öğrenim hakkına sahip olmuşlardır. Öğretmen okulundan mezun olanlardan öğretmenlik mesleğine başlayanlar ise genellikle öğrenim hayatına veda etmek zorunda kalmışlardır. Lise seviyesine konumlandırılan öğretmen okullarının, ortaokuldan mezun olan öğrencileri aldığını, Köy Enstitülerinde ilkokuldan mezun olan öğrencilere ortaokul seviyesinde, şehir öğretmen okullarında ise ortaokuldan mezun olan öğrencilere lise seviyesinde eğitim verildiğini belirtmiştir. Ona göre Köy Enstitülerinin ortaya çıkış sebebi eski köy öğretmen okullarının ihtiyaca cevap verememesidir. O, yeni bir kimlikle ortaya çıkan Köy Enstitülerinin, öğretmen okullarından daha etkin ve işlevsel bir köy öğretmen okulu görevini yürüttüğünü, şehir öğretmen okulları ile Köy Enstitülerinin amaçlarının aynı olmasına rağmen eşit vatandaş hak ve özgürlükleri anlayışına dayanan bir ilişkiye sahip olmadıklarından şiddetli bir tepkiyle birleşme yoluna girdiklerini ifade etmiştir (Cırtlı, 1952, s. 3).

Eğitimin millî olmak zorunda olduğunun önemine dikkat çeken Cırtlı (1988, s. 9), onun başka ülkelerden ithal edilemeyeceğini, bunun yerine geçmişteki eğitim anlayış ve uygulamalarından dersler çıkarılarak kendimize özgü bir eğitim sisteminin oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir. Atatürk'ün direktifleriyle başlatılan köycülük akımının bir meyvesi olarak üretimli eğitimin ileri derece bir örneği olan Köy Enstitülerinin açıldığını ancak kısa bir süre sonra kapatıldığını belirtmiştir. Ona göre bu tip girişimlerde politik yarar düşüncesi ile hareket edilmemeli, bilim ve verim çöküşü ile yola çıkılmalıdır. Aksi takdirde yanlış yollara sapılabilir, hâlihazırdaki kazanımlar kaybedilebilir ve gençlerin kafaları alt üst olabilir (Cırtlı, 1988, s. 9).

Cırtlı'ya (1952, s. 4) göre, ilkokul öğretmenlerini yetiştirmede Amerika Birleşik Devletleri bile belirli bir düzeyde sıkıntı çekmektedir ve belki de bu güçlükleri ortadan kaldırmak hiçbir zaman olanaklı olamayacaktır. Geçmişten bu yana toplumda meydana gelen değişikliklerin öğretmenlerin toplum içerisindeki yerini ve rolünü de değiştirdiğini belirten Cırtlı (1952, s. 4), ilkokul öğretmenlerini genel eğitim sisteminden soyut bir kurumda yetiştirmenin hatalı olacağını, ilkokul öğretmenliğinin konumunun diğer mesleklerin toplumdaki konumundan farklı olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, her anne baba az çok öğretmen vasfı taşımak zorunda olduğundan sadece öğretmen yetiştirmek yetersizdir. Bu nedenle aynı zamanda eğitim ve öğretimden anlayan bir toplum yetiştirmek gerekmektedir (Cırtlı, 1952, s. 4).

Öğretmen okullarının yükseköğretime bağlanmasının çok önemli olduğunu belirten Cırtlı (1952, s. 4), geçmişte öğretmen yetiştiren kurumların kendi içine kapalı ve basmakalıp olmalarından kaynaklı öğretmen uyumsuzluğu ile karşılaştıklarını, öğretmen yetiştiren kurumların zaman zaman gerekli gereksiz değişimlere uğramalarının bu uyumsuzluğa sebep

olduğunu ifade etmiştir. Bu durumun yaratacağı toplumsal sarsıntıyı ve uyumsuzluğu engellemek için de bir an önce tedbirler alınması gerektiğini, bu noktada düşünebilecek ilk tedbirin bir çeşit standart koymak olabileceğini söylemiştir (Cırtlı, 1952, s. 5; Cırtlı, 1974b, s. 19).

Cırtlı (1991), *Eğitimin Bilimselleşmesi* isimli makalesinde, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı yaptığı dönemde (1963-1967) Türkiye’de öğretmen yetiştirme sürecinde yaşanan önemli bir gelişmeyi paylaşmıştır. O dönem yabancılar tarafından hazırlanan ve ülkemizin eğitim öğretim faaliyetlerini ilgilendiren bir yardım projesi kapsamında büyük miktarda yardım teklifi getirildiğini, ancak ülkemizin yardım kabul etme politikalarına uygun olmadığından reddedildiğini ifade etmiştir. Projenin detaylarını da paylaşan Cırtlı (1991, s. 11), ülkemizin tamamını içine alacak kapsamda olan projeye göre, Türkiye’nin yedi bölgeye ayrılmasının, her bölgenin merkezine bir öğretmen okulu kurulmasının, bölgelerde Türkiye’nin katılımı ile oluşturulacak yardım kurullarının bulunmasının, bölgelerin bütün Millî Eğitim işlerine bu kurulların bakmasının planlandığını belirtmiştir. Yine proje kapsamında okulların programlarının yeni baştan yapılmasının, ders kitaplarının yardım kurullarınca yeniden yazdırılarak bütün öğrencilere parasız dağıtılmasının, öğretmen yetiştirmeye özen gösterilmesinin, denetlemelerin düzenli bir şekilde sürdürülmesinin, belirli süreler sonunda hazırlanacak raporların Ankara’daki Merkez Yardım Kuruluna, oradan da Washington’daki ilgili daireye sunulmasının ve en son uygun miktarda yardım gönderilmesinin planlandığını ifade etmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı olarak kendisinden bu projenin uygulanmasının istendiğini, Talim ve Terbiye Kurulunun projeyi onaylamaması üzerine kendilerinden karşı bir proje hazırlamalarının talep edildiğini ancak Washington’a gönderilen projenin reddedildiğini belirtmiştir. Söz konusu bu büyük projenin gerçekleşmesi durumunda nasıl bir gelişme yaşanacağını bilinemeyeceğini ancak bu olayın her iki ülke için de karşılıklı bir ders niteliğinde olduğunu ifade etmiştir (Cırtlı, 1991, s. 11).

Öğretmen yetiştirme sürecinin üniversite içerisinde layık olduğu yere konumlandırılmadığını belirten Cırtlı’ya (2002, s. 367) göre, öğretmen yetiştirmeye üniversiteler tarafından sahip çıkılmalıdır. Ona göre öğretmen yetiştirme, üniversitenin yan ürünü olmaktan kurtarılmalı, öğretmen yetiştiren bölümleri nitelikli gençlerin tercih etmesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde üniversitelerin sadece öğretmenlik belgesi veren bir kurum hâline gelebileceğini, Millî Eğitim Bakanlığının da öğretmen yetiştirme sürecinde mutlaka söz hakkının olması gerektiğini belirtmiştir (Cırtlı, 2002, s. 367).

Cırtlı’ya (2002, s. 368) göre, öğretmen yetiştirme bir bilgilendirme işi olduğu kadar aynı zamanda hatta belki de ondan daha çok aktif bir biçimlendirme işidir. Bu nedenle öğretmen yetiştirmenin ülke genelinde, doğrudan iş birliğine elverişli ve büyüyen bir bireye ait atölye (work shop) niteliği kazanması gerektiğini dile getirmiştir. Ona göre bu şekilde bir öğretmen yetiştirme, beden eğitimi, resim-iş, müzik çalışmalarını, uygulama okullarını, gerçek bir Millî Eğitim müzesini, ölçme değerlendirme parklarını ve psikoloji kliniklerini içeren üniversite kampüslerinde gerçekleştirilebilir. Bu şekilde bir kampüsün öğretmen yetiştirmeyi ilgi çekici hale getireceğine dikkat çekerek öğretmen yetiştirmenin büyüyüp güçlenmesine ve değişen dünya ve ülke koşullarına hızlı bir şekilde uyum sağlamasına olanak sağlayacağını belirtmiştir. Yine bu kampüsler sayesinde öğretmenlerin, anaokulu, ilkökul, ortaokul ve lise öğretmenleri şeklinde eskimeye başlamış hiyerarşik bir sınıflandırmadan kurtulup üniversiteden mezun öğrenim

derecelerine denk bir statüye kavuşacaklarını ve aralarındaki birlikteliği de güçlendireceğini ifade etmiştir (Cırtlı, 2002, s. 368).

Öğretmen yetiştirme düzenlemesinin üniversite düzeyinde olmasının doğal bir gelişme olduğunu belirten Cırtlı (2003, s. 11), onun bağımsız da olabileceğini ancak üniversite bünyesinde olmasının tercih edildiğini belirtmiştir. Ancak o, öğretmen yetiştirmenin üniversiteye geçiş şeklinin yanlış olduğunu belirterek öğretmen okulları ve eğitim enstitülerinin üniversite bünyesinde özgür bir kampüse aktararak tarihsel deneyiminin korunması gerektiğinin altını çizmiştir. Ona göre, uygulama okulları, canlı bir Millî Eğitim Müzesi, değerlendirme kampı ve benzerleriyle başlı başına bir eğitim kampüsü düşünülmelidir. Cırtlı (2003, s. 11), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinin kuruluşu için İngiltere'den davet edilmiş olan profesöre bu kurumları gösterme görevinin kendisine verildiğini, davetli profesörün önerisinin de bu şekilde olduğunu ancak benzer hataların Mülkiye Mektebinde ve Güzel Sanatlar Akademisinde de yapıldığını belirtmiştir.

Türkiye'nin öğretmen yetiştirme konusundaki deneyimini de yer veren Cırtlı (2002, s. 366) yirminci yüzyılın başlarında öğretmen okullarının başına getirilen Sâti Bey'den bu yana elde edilen deneyimlerin, öğretmen yetiştirmenin sıcak bir ortam ve iş birliği gerektirdiğini söylemiştir. Cırtlı'ya (2002, s. 368) göre, bütün eleştirilere rağmen aradan geçen yaklaşık 150 yıla geri dönülüp bakıldığında, öğretmen okulunun açılmasıyla başlayan ve Atatürk devrimleriyle sonuçlanan bu süreçte öğretmen yetiştirme konusunda önemli gelişmeler elde edilmiştir.

3.2. Hüseyin Hüsnü Cırtlı'nın Türkiye'de Öğretmenlik Mesleği İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

Cırtlı, öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak makale ve kitaplarında; öğretmenlerde bulunması gereken özellikler, zorunlu hizmet, Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar, hizmet içi eğitim, öğretmenlerin toplum içindeki yeri, toplumsal değişme ve öğretmenlik mesleği ile öğrenmede öğretmen etkeninin önemi gibi konular üzerinde durmuştur.

Cırtlı (1948), kendi yaptığı araştırması doğrultusunda iyi bir öğretmende bulunması gereken özellikler hakkında değerlendirmelerde bulunmaktadır. Ona göre öğretmenler, toplumda birlikte yaşadıkları bireylerin bazı manevi ortak özelliklerine sahip olmalıdır. Aksi hâlde toplumda uyumlu bir şekilde yaşamaları zordur. Ülkenin geleceği üzerinde etkili olan öğretmenlerin özel niteliklere sahip olmaları beklenmelidir. Bu durum hem toplumun hem de meslek hayatının bir gereği olarak değerlendirmelidir (Cırtlı, 1948, s. 82). Ailesinin, çevresinin ve okulların etkisi ile öğretmen okullarına ve en sonunda meslek hayatına başlayan öğretmenlerin özel nitelikleri kolayca kazandıklarını ve görevlerini hakkıyla yapma gücünü bulduklarını ifade eden Cırtlı (1948, s. 82), uygun niteliklere sahip olmayan öğretmenlerin de zamanla sistemin dışına çıkarıldıklarını belirtmiştir. Yaptığı araştırmasında katılımcıların verdiği cevaplara göre öğretmenlerin; adil, sabırlı, karakterli, güler yüzlü, ağır başlı, sade giyimli, ciddi, yeterli ve örnek bir birey olması özelliklerine sahip olması gerektiği sonuçlarına ulaşıldığını ifade etmiştir (Cırtlı, 1948, s. 83).

Makalelerinde öğretmenlerin zorunlu hizmet durumunu da ele alan Cırtlı (1953, s. 8), geçmiş yıllarda mecburi hizmet zorunluluğu olan öğretmenlerin, ileri düzey öğrenim görme,

yabancı ülkelerde ya da yerli herhangi bir kurumda öğrenimini tamamlama hak, fırsat ve olanaklardan uzak tutulduğunu belirtmiştir.

Köy Enstitüsünden mezun olan öğretmenlerin meslek hayatlarını yürütürken karşılaştıkları sorunları da ele alan Cırtlı (1950), Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerin 15-20 yıl gibi bir süre emsallerinden daha az bir maaşla çalışmaya mecbur kaldıklarını ve yine okullar arası denkliğin bulunmamasından kaynaklı diğer okullara geçiş olanaklarının bulunmadığını bunun da öğrenme özgürlüğüne aykırı diğer bir uygulama olduğunu ifade etmiştir (Cırtlı, 1950, s. 2). Geçmişte öğretmen yetiştiren kurumların farklı seviye ve statüde konumlandırılmasının enstitü ve öğretmen okulu mezunları arasında yıkıcı bir memnuniyetsizlik yarattığını belirten Cırtlı (1952, s. 3), İlkokul öğretmenlerine aşıladıkları meslek aşkının değişen hayat şartları karşısında zamanla söndüğünü, çeşitli önlemler almaya çalışan ilköğretim müfettişlerinin çabalarının verimsiz kaldığını ve en sonunda benzer şekilde yetişmiş olan ilköğretim müfettişlerinin de aynı duruma düştüğünü ifade etmiştir. Ona göre, herhangi bir sebepten dolayı öğretmenlik mesleğinden ayrılanlar her ne kadar bir kayıp olarak görülse de öğretmenlik mesleğinin yenilenmesi ve topluma eğitimci kazandırılması açısından bir kazanç olarak görülebilir (Cırtlı, 1952, s. 4).

Cırtlı'ya (1952, s. 4) göre öğretmen okulları da toplumsal değişime uyum sağlamalı, hizmet içinde eğitim önemli hâle gelmelidir. Ona göre öğretmen okulları basmakalıp kurumlar olmaktan çıkarılarak birer hizmet içi eğitim merkezleri hâline getirilmelidir. Bunun için yaz dönemleri son derece uygundur (Cırtlı, 1952, s. 4). Öğretmen okullarının kendi içinde basmakalıp kimliğe sahip olmasının öğretmenlerin mesleki bilgilerinin hızlı bir şekilde eskimesine sebep olacağını belirten Cırtlı (1952, s. 5), öğretmenlerin alanları ile ilgili yayınları düzenli takip etmeleri durumunda bile yüksek eğitimden faydalanma olanağı olmadığında, süreç içerisinde mesleki olarak gerileyeceklerini, çok az bir kesim öğretmenin bu sınırların dışına çıkabildiğini ifade etmiştir. Bu nedenle, öğretmen okullarının hem hizmet içi eğitim hem de yükseköğrenim yoluyla sürekli olarak destekleme zorunluluğu bulunmaktadır (Cırtlı, 1952, s. 5).

Toplumsal alanda yaşanan değişimler, bireylerin öğrenmeleri üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Cırtlı'ya (1988, s. 8) göre modern anlamda eğitim; doğa, insan ve doğal toplum yapısını göz önünde bulundurmalıdır. O, eskiden insanların öğrenmeye doğadan başladığını, daha sonra soyut kavramlara doğru ilerlediğini, ancak bu durumun değiştiğini vurgulamaktadır. Değişen süreçte çocukların öğrenmesinde televizyon, bilgisayar vb. araçlar etkili olmakta, bu araçlarla dünya yeni bir yaşam dönemine girmektedir. Cırtlı'ya (1988, s. 9) göre öğrenme alanında yaşanan bu değişimler, yeni bir öğretim kuramı, yeni öğretim yöntemi ve yeni bir öğretmen örneği gerektirmektedir. Ona göre, yeni teknik olanaklarla öğretimin daha kolay ve hızlı olacağı, bu süreçte öğretmenin öneminin azalacağı anlayışı büyük bir hatadır. Bu nedenle öğrencilerin öğrenmelerinde, öğretmen etmeninin son derece önemli olduğu unutulmamalıdır.

4. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Türkiye'de eğitimin şekillenmesinde çok önemli etkisi olan eğitimcilerden birisi olan Hüseyin Hüsnü Cırtlı'nın, yazdığı makalelerinden ve kitaplarından hareketle Türkiye'de öğretmen yetiştirme sürecine ve öğretmenlik mesleği ile ilgili görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Cırtlı'nın yazdığı makale ve kitaplar

incelenmiştir. Bu bölümde, araştırmanın temel amacına yönelik cevap aranan araştırma sorularına ilişkin sonuçlar ortaya konulmuştur.

İlk olarak, Hüseyin Hüsnü Cırtlı'nın Türkiye'de öğretmen yetiştirme süreci ile ilgili bulgular incelendiğinde; okulların varoluş süreci, öğretmen okulları, cumhuriyet öncesi ve sonrası öğretmen yetiştirme konusunda yaşanan tartışmalar, Gazi Eğitim Enstitüsünün Türk öğretmen yetiştirme tarihindeki yeri ve önemi, Köy Enstitüleri, öğretmen okullarının gelişimi, öğretmen okullarının sistem yaklaşımı açısından değerlendirilmesi, köye ve şehre ayrı öğretmen yetiştiren kurumlarla ilgili tartışmalar, eğitimin millî olması, öğretmenlerin toplum içindeki yeri, öğretmen yetiştiren kurumlara standart konulması, öğretmen yetiştirme sürecinde Millî Eğitim Bakanlığının söz hakkının olması, öğretmen yetiştirme sürecinin üniversite düzeyine yükseltilmesi ve öğretmen yetiştirme sürecinde ve sonrasında karşılaşılan sorunlar gibi konular öne çıkmıştır.

Cırtlı, modernleşme çabaları kapsamında Tanzimat Döneminin en önemli öğretmen yetiştirme kurumu olan İstanbul Öğretmen Okulunun açılışının bugünkü gelişmişliğimizin kaynağı olduğunu ifade etmiştir. Ergün de (1987, s. 11) çalışmasında, Osmanlıların modernleşme ve Batılılaşma çabaları kapsamında sivil alanda yeni okullara ihtiyaç duyduğunu, çağın gerektirdiği nitelikte öğretmenlere ihtiyaç duyulduğu için de 1848'den itibaren kendi öğretmen yetiştirme sistemini kurduğunu belirtmiştir. Cırtlı, Cumhuriyet Dönemi'nde açılan ve İstanbul Öğretmen Okulu ile aynı ruha sahip olan Gazi Eğitim Enstitüsünün, öğretmen yetiştirme konusunda çok önemli çalışmalar yaptığını yine orada yeni açılan bir test bürosu ile üniversiteye giriş sınavlarında kullanılan test uygulamasının ülkemize önemli katkıları olduğunu, 1940'lı yıllarda açılan Köy Enstitülerinin geniş kapsamlı üretimli bir eğitim hareketi olduğunu ifade etmiştir.

Geçmişte öğretmen yetiştirme uygulamalarına yer veren Cırtlı, öğretmen okullarının öğrenme özgürlüğüne aykırı bir şekilde kapalı sistem özelliği göstermesinden kaynaklı mezun olan öğrencilerin sadece eğitim enstitülerine devam edebildiğini, eğitim haklarının kısıtlandığını, öğretmenler arasında maaş farklılıklarının olduğunu, bu haksız uygulamaların da öğretmenlerde mutsuzluk ve umutsuzluk yarattığını ifade etmiştir.

Cırtlı, öğretmen yetiştiren kurumların zaman zaman gerekli gereksiz değişmelere uğramalarının yarattığı olumsuzlukların engellenmesi için bir çeşit standart koymak gerektiğini dile getirmiştir. Aydın da (2003, s. 189) çalışmasında, her ülkede olduğu gibi ülkemizde de gözlenen bir olgunun, öğretmen yetiştirme etkinliklerinin belirlenmiş ölçüt ve standartlara bağlanması için standartların oluşturulması ve denetlenmesi konularında yetkili otorite ve organların açık olarak saptanması gerekli olduğunu belirtmiştir.

Eğitimin millî olmak zorunda olduğunun önemine dikkat çeken Cırtlı, onun başka ülkelerden ithal edilemeyeceğini, bunun yerine geçmişteki eğitim anlayış ve uygulamalarından dersler çıkarılarak kendimize özgü bir eğitim sisteminin oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir. Üretimli eğitimin ileri derece örneği olarak açılan Köy Enstitülerinin kısa bir süre sonra kapatıldığını, bu tip girişimlerde politik yarar düşüncesi ile hareket edilmemesi gerektiğini, aksi takdirde yanlış yollara sapılabileceğini ve eldeki kazanımların da kaybedilebileceğini ifade etmiştir.

Cırtlı'ya göre, her anne baba az çok öğretmen vasfı taşımak zorunda olduğundan, sadece öğretmen yetiştirmek yetersizdir. Bu nedenle, aynı zamanda eğitim ve öğretimden anlayan bir toplum yetiştirmek gerekmektedir. O, öğretmen yetiştirmenin, üniversitenin yan ürünü olmaktan kurtarılması ve öğretmen yetiştiren bölümlere nitelikli gençlerin tercih etmesinin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Işık, Çiltaş ve Baş (2010, s. 58) göre de öğretmen yetiştiren kurumlara ortaöğretim başarı düzeyi yüksek ve öğretmen olmaya gerçekten istekli olanlar seçilmelidir. Baskan ve Aydın da (2006, s. 41) yaptıkları çalışmada, öğretmen yetiştirme sisteminin çeşitli boyutlarının, Almanya, Japonya ve ABD gibi ülkelerin öğretmen yetiştirme sistemleriyle karşılaştırıldığında, Türkiye'de mevcut öğrenci seçim sürecinin, öğretmen yetiştirmenin akademik ve teknik boyutları gözden geçirilerek ve gelişmiş ülkelerin sistemlerini incelenerek yeniden tasarlanması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Cırtlı, öğretmen yetiştirme sürecinde Millî Eğitim Bakanlığının da mutlaka söz hakkının olması gerektiğinin altını çizmiştir. Baskan'da (2001, s. 23) araştırmasında; dekanlar ile Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu arasında iş birliğinin ve eş güdümün geliştirilmesi, eğitim fakültelerinin örgütlenmesi, öğretmen eğitimlerinin planlanması, öğretmen eğitimi programlarının iyileştirilerek Millî Eğitim Bakanlığı programları ile tutarlı hale getirilmesi sonucuna ulaşmıştır.

Cırtlı'ya göre, öğretmen yetiştirme bir bilgilendirme işi olduğu kadar aynı zamanda hatta ondan daha çok aktif bir biçimlendirme işidir. Bu nedenle öğretmen yetiştirme, ülke genelinde birbirinden habersiz sınıflarda sınırlı bir iş olarak yapılması yerine iş birliğine dayalı büyük bir atölye niteliği taşıması gerekmektedir. Bu da ancak üniversite kampüslerinde gerçekleşebilir. Türkiye'nin öğretmen yetiştirme konusundaki deneyimini de yer veren Cırtlı, yirminci yüzyılın başlarında öğretmen okullarının başına getirilen Sâti Bey'den bu yana elde edilen deneyimlerin, öğretmen yetiştirmenin sıcak bir ortam ve iş birliği gerektirdiğini söylemiştir. Ona göre, bütün eleştirilere rağmen aradan geçen yaklaşık 150 yıla geri dönülüp bakıldığında, öğretmen okulunun açılmasıyla başlayan ve Atatürk devrimleriyle sonuçlanan bu süreçte öğretmen yetiştirme konusunda önemli gelişmeler elde edilmiştir.

Hüseyin Hüsnü Cırtlı'nın Türkiye'de öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerine ilişkin bulgular incelendiğinde; öğretmenlerde bulunması gereken özellikler, zorunlu hizmet, Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar, hizmet içi eğitim, öğretmenlerin toplum içindeki yeri, toplumsal değişme ve öğretmenlik mesleği ile öğrenmede öğretmen etkeni gibi konular öne çıkmıştır.

Cırtlı'ya göre ülkenin geleceği üzerinde etkili olan öğretmenlerin özel niteliklere sahip olmaları beklenmelidir. Seferoğlu (2004, s. 40), yaptığı çalışmada okullarda etkili bir öğretimin yapılabilmesinin nitelikli öğretmenlerin varlığına bağlı olduğunu ifade etmiştir. Taşkaya da (2012, s. 284), çalışmasında eğitimde başarılı olabilmek için eğitimin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlerin en üst seviyede niteliğe ve donanıma sahip olması gerektiğini ifade etmiştir. Cırtlı, yaptığı bir araştırmasında katılımcıların verdiği cevaplara göre öğretmenlerin; adil, sabırlı, karakterli, güler yüzlü, ağır başlı, sade giyimli, ciddi, yeterli ve örnek bir birey olması gibi özelliklere sahip olması gerektiği sonuçlarına ulaştığını ifade etmiştir. Taşkaya da (2012, s. 294) öğretmen adaylarıyla yaptığı araştırmasında, öğretmenlerden beklenen kişilik özelliklerinin başında sabırlı, anlayışlı, neşeli ve güler yüzlü olmasının beklediğini sonucuna ulaşmıştır. Özkan'a (2016, s. 25) göre de öğretmenler alanında bilgi, beceri ve kültüre sahip,

aydın, liderlik vasfı olan, kişisel gelişimini önemseyen, 21. yy. becerilerine sahip, mesleğini ve öğrencilerini seven, ahlaklı ve terbiyeli olma gibi bir kısım yeterliliklere sahip olmalıdır.

Makalelerinde öğretmenlerin zorunlu hizmet durumunu da ele alan Cırtlı, geçmiş yıllarda, mecburi hizmet zorunluluğu olan öğretmenlerin, ileri düzey öğrenim görme, yabancı ülkelerde ya da ülkemizde herhangi bir kurumda öğrenimini tamamlama hak, fırsat ve olanaklardan uzak tutulduğunu belirtmiştir. Köy Enstitüsünden mezun olan öğretmenlerin meslek hayatlarını yürütürken karşılaştıkları sorunları da ele alan Cırtlı, Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerin 15-20 yıl gibi bir süre emsallerinden daha az bir maaşla çalışmaya mecbur kaldıklarını ve yine okullar arası denkliğin bulunmamasından dolayı okullar arası geçiş olanaklarının bulunmadığını bunun da öğrenme özgürlüğüne aykırı diğer bir uygulama olduğunu ifade etmiştir. Özkan'da (2016, s. 22) çalışmasında, Köy Enstitüsü mezunlarının üniversiteye gidemediklerini, sadece çok az bir kısmının üç yıllık yükseköğrenim olanağı elde ettiğini, yirmi yılı kapsayan zorunlu hizmetlerini köy öğretmenleri ve eğitimcileri olarak yaptıklarını, bu durumun da insanların, bilimsel, idari ve ekonomik gelişiminin önüne engel koyan insan haklarına aykırı ve antidemokratik bir uygulama olduğunu ifade etmiştir. Cırtlı'ya göre, herhangi bir sebepten dolayı öğretmenlik mesleğinden ayrılanlar her ne kadar bir kayıp olarak görülse de öğretmenlik mesleğinin yenilenmesi ve topluma eğitimci kazandırılması açısından bir kazanç olarak görülebilir.

Cırtlı'ya göre, öğretmen okulları da toplumsal değişime uyum sağlamalı, hizmet içinde eğitim önemli hale gelmelidir. Aydın da çalışmasında (2011, s. 345), eğitim başarısı yüksek olan ülkelerde öğretmenlerin mesleki açıdan gelişiminin çok önemli bir konu olarak görüldüğü ve öğretmenlerin gelişimi için büyük bir emek verildiği sonucuna ulaşmıştır. Budak ve Demirel (2003, s. 79) yaptıkları araştırmada, öğretmenlik mesleğine, eğitim programına, yönetime, özel eğitime, özel öğretime ve eğitim teknolojilerine ilişkin temel konularda önceden hizmet içi eğitime katılan veya katılmayan öğretmenlerin çoğunun hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşmışlardır. Özen de (2006, s. 154) çalışmasında, öğretmenlerin hizmet içi faaliyetlerini yararlı ve gerekli olduğu yönünde görüş belirttiklerini ifade etmiştir.

Toplumsal alanda yaşanan değişimler, bireylerin öğrenmeleri üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Cırtlı'ya göre, çocukların öğrenmesinde televizyon, bilgisayar vb. araçlar etkili olmakta, bu araçlarla dünya yeni bir yaşam dönemine girmektedir. Öğrenme alanında yaşanan bu değişimler, yeni bir öğretim kuramı, yeni öğretim yöntemi ve yeni bir öğretmen örneği gerektirmektedir. Ona göre yeni teknik olanaklarla öğretimin daha kolay ve hızlı olacağı, bu süreçte öğretmenin öneminin azalacağı anlayışı büyük bir hatadır. Bu nedenle öğrencilerin öğrenmelerinde, öğretmen etkeninin son derece önemli olduğu unutulmamalıdır.

Kaynaklar

- Akyüz, Y. (2016). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem.
- Aydın, B. (2003). Bilgi toplumu oluşumunda bireylerin yetiştirilmesi ve matematik öğretimi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(14), 183–190.
- Aydın, İ. (2011). *Çeşitli ülkelerde öğretmenlerin hizmet içi eğitimi*. Cemil Öztürk-İlhami Fındıkçı (Ed.), Prof. Dr. Yahya Akyüz'e armağan. (335-345). Ankara: Pegem.

- Baskan, G. A. (2001). Öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirmede yeniden yapılanma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 16-25.
- Baskan, G. A. ve Aydın, A. (2006). Türkiye'deki öğretmen yetiştirme sistemine karşılaştırmalı bir bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 35-42.
- Başaran, İ. E. ve Çınkır Ş. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Siyasal.
- Binbaşıoğlu, C. (2014). *Başlangıçtan günümüze Türk eğitim tarihi*. Ankara: Anı.
- Budak, Y. ve Demirel Ö. (2003). Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyacı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 33, 62-81.
- Cırtlı, H. H. (2003). Millî eğitimde yenilenme zorunluluğu. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 294, 7-11.
- Cırtlı, H. H. (2002). *Güneşli mektep kamununun eğitimi*. Ankara: Karatepe.
- Cırtlı, H. H. (1991). Eğitimin bilimselleşmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 168, 7-11.
- Cırtlı, H. H. (1988). Millî eğitimde gelişmeyi geciktiren koşullar. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 135, 6-9.
- Cırtlı, H. H. (1980). Hıfzırrahman Raşit Öymen'in uğruna savaştığı dava. *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 23(286), 45-49.
- Cırtlı, H. H. (1974a). Millî halk okulu modeli. *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 20(229-230), 14-16.
- Cırtlı, H. H. (1974b). Millî halk okuluna yönelirken. *Eğitim Hareketleri Dergisi*, 20(229-230), 17- 20.
- Cırtlı, H. H. (1953). Öğretmen buhranına doğru. *Yeni Okul Dergisi*, III(29), 8-9.
- Cırtlı, H. H. (1952). İlk öğretmen okulları tekrar ele alınırken. *Yeni Okul Dergisi*, B(15), 3-9.
- Cırtlı, H. H. (1951). Maarifte demokrasi inkılabı. *Yeni Okul Dergisi*, A(1), 1-2.
- Cırtlı, H. H. (1950). Maarifte hürriyet nizamı. *Yeni Okul Dergisi*, A(3), 1-3.
- Cırtlı, H. H. (1948). Öğretmende bulunması gereken vasıflarla ilgili bir araştırma. *Eğitim-Öğretim Dergisi*, 2, 80-83.
- Ergün, M. (1987). Türkiye'de öğretmen yetiştirme çalışmalarının gelişmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 10-18.
- Işık, A., Çiltaş, A. ve Baş, F. (2010). Öğretmen yetiştirme ve öğretmenlik mesleği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (1), 53-62.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Özen, R. (2006). İlköğretim okulu öğretmenlerinin hizmet içi eğitim programlarının etkilerine ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 141-160.
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 58, 40-45.
- Sönmez, V. (2019). *Eğitimin tarihsel temelleri*. Veysel Sönmez (Ed.), Eğitim bilimine giriş. (21-53). Anı.
- Şeren, M. (2008). Köye öğretmen yetiştirme yönüyle Köy Enstitüleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 203-226.

- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(33). 283-298.
- Tekışık, H. H. (2011). *Öğretmenimiz Hüseyin Hüsnü Cırtlı'nın eğitim görüşleri ve anılarımız*. Ankara: Evren.
- Unat, F. R. (1964). *Türkiye eğitim sisteminin gelişmesine tarihi bir bakış*. Ankara: Millî Eğitim.
- Yıldırım, A., Şimşek H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- YÖK, (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007)*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/ogretmen-yetistirme-ve-egitim-fakulteleri.pdf>. (Erişim Tarihi: 21.08.2024).
- 7354 Sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu. (2022, 02 Şubat). Resmî Gazete (Sayı: 31750). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.7354.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.08.2024).

Extended Abstract

One of the most important elements of the education system is the teacher. In other words, there is a close relationship between the success of the education system and the quality of the teacher. In Turkey, there is a long experience in the development of the teaching profession (Akyüz, 2016, p. 4). The ability of societies to plan successfully for the future depends on their ability to analyze the events and phenomena of their past accurately with their causes and consequences. Therefore, societies need to analyze their own historical development well before planning for the future.

Conducting research in the field of Turkish history of education and learning the history of Turkish education is very important for educators, teachers, teacher candidates and those who determine educational policies. A large part of the history of Turkish education is the professional history of the teacher, who is the most important element of education and training. Therefore, teachers need to know the history of Turkish education well in order to cope with educational problems (Akyüz, 2016). When the studies on the history of education are examined, it is seen that the thinkers of the period had an important influence on the determination of educational thought. One of these thinkers is Hüseyin Hüsnü Cırtlı.

Thinkers of the period had important influences on the shaping of educational policies in Turkey. One of these thinkers and educators is Hüseyin Hüsnü Cırtlı, who held administrative positions at Gazi University Institute of Education and the Ministry of National Education and wrote many articles and books in the field of education. The aim of this study is to reveal Hüseyin Hüsnü Cırtlı's views on teacher training process in Turkey and teaching profession in Turkey based on his articles and books.

Within the framework of this purpose, answers to the following questions were sought:

1. What are Hüseyin Hüsnü Cırtlı's views on teacher training process in Turkey?
2. What are Hüseyin Hüsnü Cırtlı's views on the teaching profession in Turkey?

This study on Hüseyin Hüsnü Cırtlı's views on teacher training process and teaching profession in Turkey is a qualitative research. Document analysis method, one of the qualitative research methods, was used in the study. Document analysis is a method of collecting data from documents and records (Karasar, 2018). Document analysis involves the analysis of written materials containing information about the facts and phenomena intended to be investigated (Yıldırım and Şimşek, 2021, p.189). Ethical rules were followed throughout the research. In addition, since the document analysis method was used in the research, there is no need for ethics committee permission. Qualitative research requires close examination of the relevant field and, if possible, first-hand data collection (Yıldırım and Şimşek, 2021). The documents within the scope of the study were analyzed by content analysis.

The aim of content analysis is to reach concepts and relationships that can explain the data obtained (Yıldırım and Şimşek, 2021). Books and articles written by Hüseyin Hüsnü Cırtlı were scanned, and similar

data in these books and articles were first conceptualized, and then themes were reached from the emerging concepts.

Cırtlı stated that it was necessary to set some kind of standard in order to prevent the negativities caused by the necessary and unnecessary changes in teacher training institutions from time to time. Cırtlı emphasized the importance of education being national and stated that it could not be imported from other countries; instead, lessons should be drawn from past educational approaches and practices and a unique education system should be created. According to Cırtlı, only training teachers is insufficient. Therefore, it is also necessary to raise a society that comprehends education and training. Cırtlı stated that it should be ensured that qualified young people prefer teacher training departments.

According to Cırtlı, teachers who have an impact on the future of the country is supposed to have special qualifications. Teacher schools should also adapt to social change and in-service training should become important. According to him, it is a big mistake to think that teaching will be easier and faster with new technical facilities and that the importance of the teacher will decrease in this process. For this reason, it should not be forgotten that the teacher factor is extremely important in students' learning.